CZU: 338.483.12-44(478):502.131.1 **DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.8362663**

PROMOVAREA MEȘTEȘUGURILOR ARTISTICE POPULARE DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN DIASPORA EUROPEANĂ

ANTOCI Natalia, *dr., conferențiar universitar*

CHIRINCIUC Lea, *Art-galery, Franța*

Abstract

PROMOTION OF FOLK ART CRAFTS FROM THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE EUROPEAN DIASPORA

The problem of the folk artistic crafts of the Republic of Moldova in the context of the development of tourism is a sufficiently complex team due to the fact that, in its essay, it assumes the achievement of a balance between the seriousness of preserving the economic, ecological and socio-cultural rural space of the Republic of Moldova va, on de o on the one hand, and the theory of rural life moderation, on the other. At the same time, the development of tourism in the context of folk crafts is at the expense of the expansion theory of the city, the aggressive development of the industry at the expense of the rural area and the seriousness of reducing, as far as possible, the rural to its current dimensions.

Key words: *rural tourism, sustainable development, art development*
JEL: *Q10, Z30, Z32.*

Turismul, ca activitate umană în continuă evoluţie, s-a format şi dezvoltat în interacţiune cu mediul geografic natural, inclusiv și cu tradițiile locale care a exercitat permanent o influenţă directă în dezvoltarea societăţii, în ansamblul său. Cadrul de desfăşurare a activităţilor specifice meșteșugurilor artistice populare, trebuie să beneficieze de valenţe turistice, a căror valoare potenţială calitativă şi cantitativă este în măsură să determine un anumit flux de turişti. Ca rezultat al acţiunii modelatoare a factorilor populari, potențialul turistic al unui teritoriu, indiferent de suprafaţa pe care se desfăşoară, reprezintă o manifestare spaţial – funcţională a capacităţilor habitatului respectiv de a susţine activităţi specifice domeniului turismului. Republica Moldova reprezintă prin complexitatea peisagistică, diversitatea, valoarea calitativă şi cantitativă a resurselor turistice naturale şi un spaţiu de importanţă majoră, prioritar pentru implementarea, promovarea meșteșugurilor artistice populare în contextul dezvoltării turismului.

Promovarea meșteșugurilor artistice populare din Republica Moldova în diaspora europeană este un demers important pentru conservarea și promovarea patrimoniului cultural al țării. Aceste meșteșuguri tradiționale, cum ar fi olăritul, țesutul, brodatul, sculptura în lemn sau pictura pe sticlă, sunt expresii ale identității culturale moldovenești și au o valoare artistică și estetică semnificativă.

Pentru a promova meșteșugurile artistice populare din Republica Moldova în diaspora europeană, pot fi luate în considerare următoarele acțiuni:

Expoziții și târguri de meșteșuguri: Organizarea expozițiilor și târgurilor de meșteșuguri tradiționale în țările europene în care există comunități moldovenești poate fi o modalitate eficientă de a prezenta și promova meșteșugurile artistice populare. Aceste evenimente pot include demonstrații practice ale meșteșugarilor, prezentări de produse tradiționale și vânzarea acestora.

Colaborarea cu instituții culturale și galerii de artă: Încheierea de parteneriate cu instituții culturale și galerii de artă din diaspora europeană poate facilita organizarea de expoziții permanente sau temporare dedicate meșteșugurilor artistice moldovenești. Aceste colaborări pot contribui la creșterea vizibilității și aprecierii meșteșugurilor în rândul comunităților din diaspora.

Ateliere și cursuri de meșteșuguri tradiționale: Organizarea atelierelor și cursurilor de meșteșuguri tradiționale în diaspora europeană poate fi o modalitate excelentă de a transmite cunoștințele și abilitățile meșteșugarilor moldoveni către generațiile tinere și comunitățile interesate.

Aceste activități pot implica învățarea tehnicilor tradiționale de olărit, țesut, brodat etc., și oferă participanților posibilitatea de a-și dezvolta abilitățile și de a experimenta aceste meșteșuguri.

Utilizarea platformelor online: Exploatarea puterii internetului și a platformelor online poate fi un instrument eficient în promovarea meșteșugurilor artistice populare moldovenești în diaspora europeană. Crearea unor site-uri web dedicate, utilizarea rețelelor de socializare pentru a prezenta și vinde produsele tradiționale, promovarea evenimentelor și a proiectelor legate de meșteșuguri pot ajuta la atragerea atenției și la crearea unei comunități virtuale interesate de aceste aspecte.

Colaborarea cu organizații și asociații locale: Identificarea și colaborarea cu organizații și asociații locale din dias

Unicitatea sa, conferită de superlativele geografice naturale şi tradiţiile locale, arta meșterilor noștri, imprimată de modul îmbinării componentelor de mediu asigură favorabilitatea maximă pentru formarea şi dezvoltarea unei destinaţii şi a unui produs turistic competitiv. În contextul tendinţei ascendente înregistrate în ultimii ani în cererea internaţională, se manifestă tendinţe de creştere pentru turismul cultural, asociat cu turismul bazat pe natură impunându-se, astfel, reconsiderarea şi reorganizarea în general a turismului din acest spaţiu, prin identificarea meşteşugurilor artistice populare ale zonei, în acelaşi timp analizând, evaluând potenţialul turistic, a caracteristicilor cererii şi ofertei. Sunt convinsă că e posibilă conceperea şi punerea în mişcare a unui adevărat program turistic în spiritul descoperirii şi păstrării tradiţiilor. Drumul va fi anevoios, uneori cu paşi nesiguri, alteori cu „bătălii" purtate împotriva neîncrederii celor din jur, dar cu o speranţă şi încredere nemărginite. Sunt convinsă că meşteşugul şi arta populară vor supravieţui asemeni „focului viu" al eternei creaţii a satului moldovenesc şi vor reprezenta, în permanenţă, marca noastră de identitate în concertul cultural internaţional. Însă şi de noi depinde dacă meşteşugul și arta populară va deveni un tot întreg, neridate de îmbolnăvirea specifică veacului în care trăim, la adăpost de kitsch-ul nimicitor.

Dacă acordăm obiectelor putere simbolică, le recunoaştem, implicit, capacitatea de a iradia felurite fabule despre lumea care le-a instituit.

Potențialul turistic etnografic din Republica Moldova

La potenţialul etnografic au fost atribuite toate creaţiile ale poporului fie ele sunt de importanţă arhitectonică (case tradiţionale), istorică (instalaţiile tehnice populare) sau artistică (cruci, fântâni), precum şi elemente ale culturii spirituale: meşteşuguri, tradiţii, formaţii corale, fanfare. În această ordine trebuie menţionate, în primul rând, ***monumentele tehnicii populare***, legate de prelucrarea şi depozitarea produselor agricole: morile de apă şi de vânt, crame etc. Astfel, cramele s-au păstrat în multe sate din partea centrală a R. Moldova s. Ciuciuleni (raionul Hânceşti), s. Bravicea (raionul Călăraşi), s. Onişcani (raionul Călăraşi), s. Oneşti (raionul Străşeni), morile de vânt mai sunt prezente în satele Cernoleuca (raionul Donduşeni - singura moară din nordul Moldovei care a rămas până în zilele noastre), Beşalma (U.T.A. Găgăuză), Talmaza (raionul Ştefan-Vodă), morile de apă - în satele din raionul Edineţ (or. Cupcini şi Parcova), Teţcani (raionul Briceni), s. Duruitoarea (or. Costeşti, raionul Glodeni). În 1961 în republică existau 31 de mori de vânt şi 66 de apă. 0 parte din ele a fost dărâmată, dar unele au rămas în funcţiune până astăzi.

Cele mai vechi ***case tradiţionale moldoveneşti*** s-au păstrat din a doua jumătate a sec. al XIX-lea. Astfel de case se află în s. Dângeni (raionul Ocniţa), s. Climăuţi (raionul Donduşeni), foarte interesante sunt casele rupestre din s. Socola (c. Vadul Raşcov, raionul Şoldăneşti). Casele tradiţionale de pe valea Răutului au un aspect deosebit datorită folosirii pietrei locale. Din păcate cele mai valoroase case nu sunt luate sub protecţia statului, iar creşterea bunăstării locuitorilor din anii '60-'80 a dus la înlocuirea locuinţelor tradiţionale cu cele moderne. Un alt element al arhitecturii populare sunt *podurile* boltite (peste r. Vilia pe drumul Teţcani-Lipcani, sau acela de peste râpa ce despărţea or. Otaci de s. Calaraşovca), deosebit de importante prin raritatea lor şi prin stilul lor arhitectural tradiţional. De asemenea, printre creaţii populare trebuie menţionate monumentele funerare*:* stelele, pietrele funerare şi crucile din piatră şi din lemn. Cele care s-au păstrat până în zilele noastre sunt datate nu mai devreme de sfârşitul sec. al XVIII-lea. Astfel de

monumente s-au păstrat în s. Gordineşti (raionul Edineţ), s. Jeloboc (c. Piatra, raionul Orhei), s. Sănătăuca (raionul Floreşti).

De o atitudine deosebită din partea populaţiei locale au beneficiat fântânile şi izvoarele (datorită insuficienţei apei, mai ales, în timpul verii). Acestea au fost îngrijite, izvoarele fiind amenajate, iar fântânile - construite cu acoperiş în două sau patru ape, frumos ornamentate. Printre alte elemente legate de ocupaţii tradiţionale trebuie amintite ***meşteşugurile populare***, în special, olăritul. În prezent olăritul s-a păstrat doar în patru sate: Ţigăneşti (raionul Străşeni), Cinişeuţi (raionul Rezina), Hogineşti (raionul Călăraşi) şi Iurceni (raionul Nisporeni). Un alt meşteşug popular este vărăritul răspândit, în special, în nordul ţării, legat de aflorimentele de calcare sarmaţiene. Acest meşteşug se practică şi acum, distrugând unele monumente geologice şi paleontologice. Printre alte meşteşuguri practicate de altă dată, care s-au păstrat până în zilele noastre trebuie amintite lemnăritul (s. Suruceni şi s. Bardar (raionul Ialoveni), s. Bălăureşti (raionul Nisporeni)) şi producerea de haine populare (s. Maramonovca (raionul Drochia), s. Vadul-Raşcov (raionul Şoldăneşti), s. Văsieni (raionul Ialoveni) şi Mereni (raionul Anenii Noi) s. Beşalma (U.T.A. Găgăuza) ş. a.).

Mai pot fi menţionate şi ***formaţiile corale, de dansuri și fanfarele*** din s. Trifaneşti (raionul Floreşti), s. Moara de Piatră (raionul Drochia), s. Sărătenii Vechi (raionul Teleneşti), s. Cojuşna (raionul Străşeni), s. Cărpineni (raionul Hâncești), s. Tvardiţa (raionul Taraclia), s. Slobozia Mare (raionul Cahul) ș.a. Coloritul şi expresivitatea obiceiurilor populare, precum şi individualitatea obiectelor de arhitectură populară trebuie protejate pentru a păstra identitatea culturală a populaţiei pe de o parte, iar pe de altă parte se pot obţine (teoretic) profituri de pe urma vizitării lor de către turişti. Desigur, valorificarea potenţialului etnografico-turistic trebuie să includă cultura populară tuturor popoarelor ce trăiesc pe acest teritoriu, ceea ce ar putea să atragă mai mulţi turişti. Degradarea fondului turistic antropic prezintă un pericol evident, mai ales în condiţiile actuale, în care nu se ţine cont de valorile spirituale şi se încearcă obţinerea unui profit maxim, iar pe de altă parte din simpla neglijenţă sau lipsa de fonduri se pot pierde unele obiecte valoroase care odată pierdute sunt irecuperabile.

Astfel, dezvoltarea economiei in ultimii 50 de ani, industrializarea, urbanizarea au dus la schimbări rapide şi radicale în ceea ce priveşte viaţa tradiţională a ţăranilor. Au apărut casele noi, moderne, s-au schimbat ocupaţii tradiţionale. Dacă, este practic imposibil de a reveni la mentalitatea tradiţională, totuşi păstrarea creaţiei materiale este posibilă. în condiţiile actuale de globalizare. Crearea muzeelor etnografice este obligatorie pentru ca tradiţiile, creaţiile meşteşugăreşti, construcţiile populare să fie păstrate.

În acest sens este benefică creşterea din ultimul timp a numărului unor astfel de muzee. Însă, dacă unele creaţii populare mai mici pot fi expuse în încăperi, construcţiile mai mari (casele tradiţionale, morile de apă şi de vânt, cramele, hambarurile etc.) nu pot fi depozitate în muzeele obişnuite. Din acest punct de vedere ar fi benefică şi necesară amenajarea unui muzeu sub cerul liber. De asemenea, trebuie atrasă atenţia asupra protecţiei cetăţii Bender. Ea reprezintă un monument extrem de valoros al artei fortificaţiilor medievale. Însă, folosirea ei, în prezent, de trupele armate, nu permite efectuarea unor cercetări ample şi valorificarea ei drept un punct de atracţie turistică. Efectuând amenajările necesare şi desfăşurând o campanie mediatică corespunzătoare, cetatea poate deveni unul din principalele puncte de atracţie turistică din R. Moldova la nivelul internaţional (printre astfel de obiective ca beciurile din Cricova, cetatea Sorocii, mănăstirile Căpriana şi Noul Neamţ ş. a.).

Concluzie

Promovarea meșteșugurilor artistice populare din Republica Moldova în diaspora europeană nu doar că contribuie la păstrarea tradițiilor și valorilor culturale, dar poate și să genereze oportunități economice pentru meșteșugarii și comunitățile implicate. Este important să se acorde

sprijin și recunoaștere acestor meșteșuguri, pentru a le asigura un viitor durabil și pentru a le transmite mai departe generațiilor viitoare.

Bibliografie:

1. Томпсон А., Стрикленд А., ”Стратегический менеджмент”, из. ЮНИТИ, Москва, 1998, p. 64
2. Cotelnic A. ,”Managementul elaborării, implementării şi adaptării strategiei de ansamblu a firmei”, Teza de dr. hab. în șt. ec., Chișinău, 2001
3. Tunon J., European Regional activation towards Brussels: From the heart to the Ultraperiphery of Europe. Walloon and Canary strategies. În: Fédéralisme – Régionalisme. Liege: Université de Liège, 2008, vol. 8:2 Ètudes régionales et fédérales: nouvelles perspectives. p. 1-16
4. Băhnăreanu C., Procesul de regionalizare a României şi securitatea naţională. Bucureşti: Editura Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I”, 2012, p. 23
5. LEGEA Privind dezvoltarea regională în Republica Moldova nr. 438-XVI din 28.12.2006. În: Monitorul Oficial nr.21-24/68 din 16.02.2007. http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=320885
6. Stănciulescu G., Tehnica operaţiunilor de turism. Bucureşti: Educational, 1998, p. 12

Corresponding author:
ANTOCI Natalia
ID ORCID: 0000-0002-7433-106X, email: natalia.antoci@usm.md